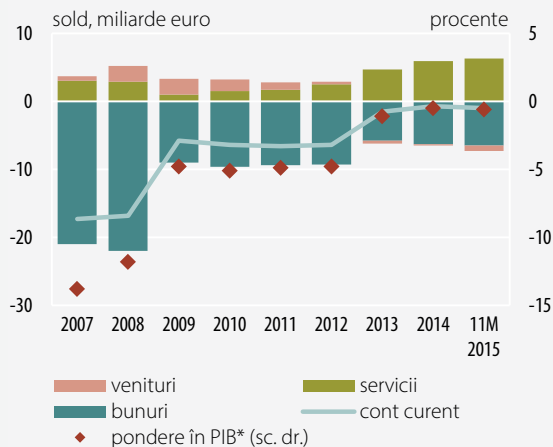

Caseta 1. Factori structurali în ajustarea dezechilibrului extern

Declanșarea crizei economice și financiare la nivel global în toamna anului 2008 a condus la o contracție semnificativă a economiei românești, declinul sever al cererii de importuri determinând corecția deficitului de cont curent (CC) de la un vârf de 13,8 la sută din PIB în 2007 la niveluri în jur de 5 la sută în intervalul 2009-2012. O ajustare suplimentară, la valori apropiate sau chiar sub 1 la sută (Grafic A), a avut loc începând

Grafic A. Soldul contului curent

*) ultima valoare: 9 luni 2015

Sursa: INS, BNR, calcule BNR

cu anul 2013, reșezarea pe noul palier fiind generată, de această dată, de factori structurali. Aceștia vizează diminuarea intensității energetice¹ a industriei (indicator sintetic ce surprinde influențe multiple), diminuarea conținutului de importuri al exporturilor de bunuri și creșterea rapidă a exporturilor de servicii, în contextul intensificării investițiilor străine directe în anumite sectoare ale economiei.

Determinanții ajustării deficitului de cont curent având drept sursă sectorul industrial sunt asociați scăderii semnificative a consumului energetic și intensificării activității în ramuri industriale cu deschidere la export, pe fondul percepției favorabile a investitorilor străini cu privire la avantajele competitive ale pieței locale (în special din perspectiva forței de muncă ieftine). Astfel, ajustarea puternică din anul 2013 (cu circa 4 puncte

procentuale) reflectă, de fapt, reducerea intensității energetice a economiei, concluzie relevantă, de altfel, și de estimări econometrice, bazate pe un model care surprinde factorii de influență pe termen lung ai soldului contului curent (Grafic B).

Grafic B. Factorii de influență ai soldului contului curent

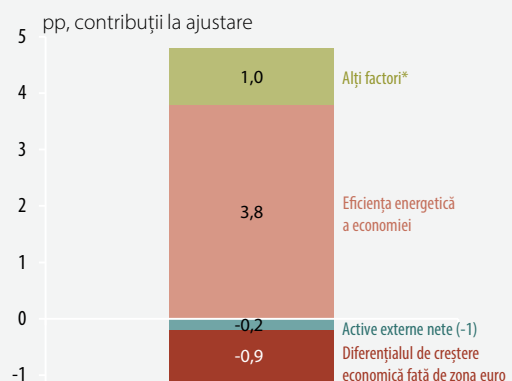
Variabila dependentă	Ecuția 1 – relația pe termen lung –	Ecuția 2 – modelul de corecție a erorilor –
	CC pondere în PIB _t	Δ (pondere CC în PIB _t)
Eficiența energetică _t ^{a)}	0,15***	
Diferențialul de creștere economică față de zona euro _t	-0,45***	
REER (calculat pe bază de ULC) _t	-0,02***	
Active externe nete _{t-1}	0,04***	
Dummy criză	0,10***	
Δ Pondere ISD în PIB _t		-0,06**
Δ Eficiența energetică _t		0,05***
Δ Diferențial de creștere economică față de zona euro _{t-2}		-0,21**
Termenul de corecție a erorilor		-0,71***
Nr. trimestre necesar pentru a recupera jumătate din deviație		0,56
Numărul de observații	46	44
R ² – ajustat	0,8	0,7
Perioada estimării	T2 2004 – T3 2015	

a) Inversul intensității energetice, respectiv valoare adăugată produsă pe unitate de consum energetic.

*, ** și ***) coeficientul este semnificativ statistic pentru un nivel de încredere de 90%, 95%, 99%. Variabilele diferențialului de creștere economică față de zona euro și REER (calculat pe bază de ULC) sunt exprimate în logaritmi.

Sursa: estimări BNR

Ajustarea soldului CC în anul 2013

*) de exemplu, anul agricol de excepție

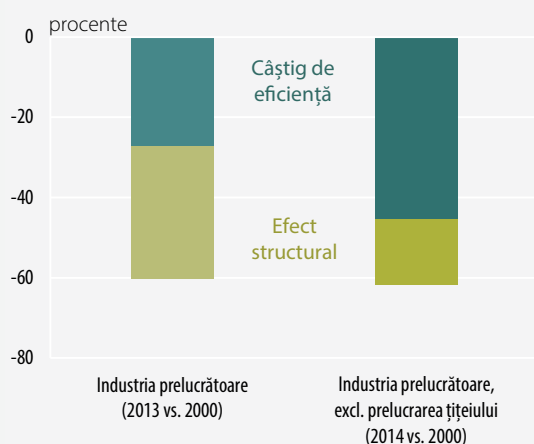
Notă: Estimări pe baza unui model de corecție a erorii (ECM) pornind de la abordarea intertemporală asupra factorilor de influență ai contului curent. Alegerea unui ECM a fost motivată de nestăționaritatea soldului contului curent (% în PIB, date trimestriale), în condițiile unei dimensiuni încă reduse a eșantionului.

Sursa: INS, BNR, Eurostat, CE, estimări BNR

¹ Intensitatea energetică este definită drept consumul de energie necesar pentru producerea unei unități de valoare adăugată.

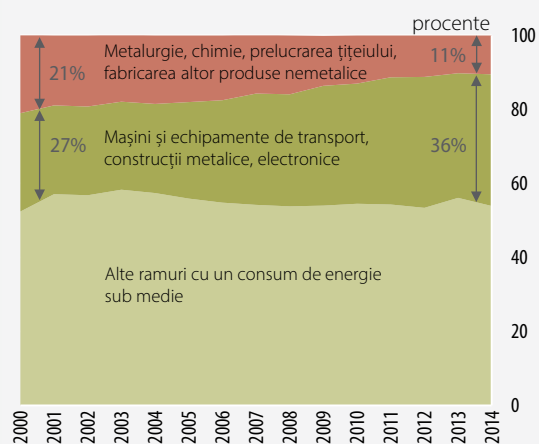
Cu toate că România continuă să se plaseze printre țările UE cu intensitate energetică sensibil superioară mediei, în intervalul 2002-2013 indicatorul a consemnat a treia cea mai mare scădere (-41 la sută, conform datelor Eurostat); traiectoria descendentă urmată de raportul dintre consumul energetic și valoarea adăugată brută din economie sugerează că tendința a continuat și în anii următori. Evoluția poate fi asociată, pe de o parte, câștigurilor de eficiență energetică, iar pe de altă parte, modificării structurii producției industriale în favoarea ramurilor cu consum mai redus de energie (Grafic C).

Grafic C. Variația intensității energetice în industria prelucrătoare

Sursa: Eurostat, INS, calcule BNR

Grafic D. VAB în industrie în funcție de intensitatea energetică a ramurilor

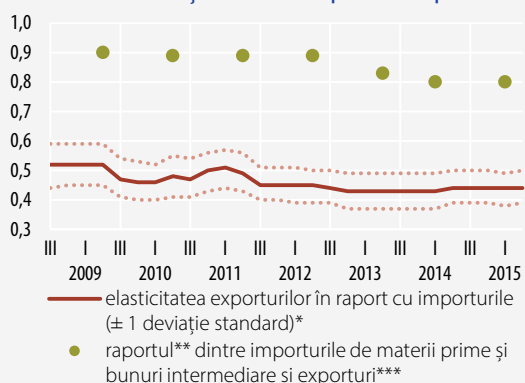
Sursa: Eurostat, calcule BNR

Dincolo de influența pozitivă a investițiilor destinate modernizării tehnologice, diminuarea intensității energetice surprinde și impactul închiderii sau restrângerii severe a activității unor operatori energofagi (din metalurgie și chimie), a căror capacitate redusă de a face față presiunilor concurențiale a devenit evidentă în contextul unei cereri fragile și al procesului de liberalizare a pieței interne de energie, inițiat în a doua jumătate a anului 2012. Fenomenul a contribuit, de altfel, și la modificarea structurii valorii adăugate brute în industrie, importanța relativă a ramurilor energofage diminuându-se substanțial. În același sens a acționat ritmul alert de dezvoltare a unor industrii cu consum energetic net inferior, cu precădere industria auto și ramurile conexe (Grafic D).

Principalul catalizator al acestei ultime tendințe a fost reprezentat de investițiile străine directe care au vizat domeniile respective (fluxuri nete de aproximativ 1,2 miliarde euro în intervalul 2012-2014 comparativ cu circa 0,4 miliarde euro în cei trei ani anteriori), atrase fiind nu doar de forța de muncă ieftină, ci și de oportunitatea de a dezvolta noi capacități de producție în proximitatea unor *hub*-uri regionale sau în zone în care impedimentul infrastructurii de transport insuficient dezvoltate este mai puțin relevant. Intensificarea activității investiționale a influențat favorabil avansul productivității la nivel agregat, o analiză micro- a determinanților productivității totale a factorilor de producție (TFP) a firmelor din România relevând faptul că operatorii cu capital majoritar străin, care fac parte dintr-o structură de tip mamă-fică, implicați în activități de import-export sunt în medie cu circa 30 la sută mai productivi².

² Alți factori corelați pozitiv cu TFP-ul firmelor autohtone sunt: dimensiunea, apartenența la sectorul privat, înzestrarea capitalului uman, nivelul investițiilor în cercetare-dezvoltare. Exercițiul empiric a constat în două etape: (i) determinarea TFP pe baza unui eșantion panel la nivel de firmă; (ii) estimarea relației dintre TFP și un vector de variabile explicative, a cărui configurare a avut la bază indicațiile literaturii de specialitate. Sursa datelor: Ministerul Finanțelor Publice și Sondajul BNR privind comportamentul firmelor pe piața muncii (2014).

Grafic E. Conținutul de import al exporturilor

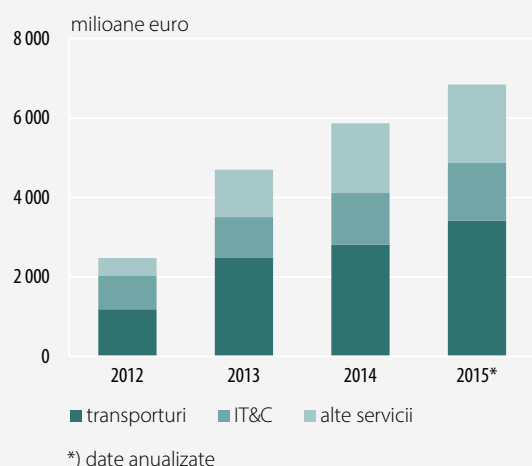
*) eșantion trimestrial – estimări de tip *ferastră mobilă* cu lungimea de 35 de observații, prima observație (a primei ferestre) este T2 2000, iar ultima observație (a ultimei ferestre) este T3 2015
 **) pentru 2015, valoarea raportului se referă la primele 10 luni
 ***) exporturi de bunuri intermediare, bunuri de capital și bunuri de consum

Sursa: ComExt, BRI, INS, estimări și calcule BNR

Investițiile amintite au condus de asemenea la o integrare sporită a economiei locale în cadrul rețelelor internaționale de producție, după cum indică avansul gradual al intensității comerțului intrasectorial³, indicator utilizat în literatura de specialitate ca *proxy* pentru gradul de integrare comercială. Evoluția nu a afectat însă procesul de ajustare a deficitului de cont curent, fiind dublată de o tendință de capturare a unei proporții mai însemnate din lanțul de valoare adăugată, în sensul că expansiunea exporturilor nu fost însoțită de o intensificare a dependenței acestora de importuri, după cum arată atât: (i) tendința de slăbire a elasticității exporturilor în raport cu importurile⁴, cât și (ii) scăderea raportului dintre suma importurilor de bunuri intermediare și materii prime și suma exporturilor de bunuri intermediare, de capital și de consum (Grafic E).

Menținerea la niveluri scăzute a deficitului de cont curent a fost susținută în ultimii ani și de surplusul consistent și în creștere înregistrat de balanța serviciilor, evoluție de asemenea asociată unor influențe structurale (Grafic F). Pe de o parte, fenomenul anterior menționat al expansiunii ramurilor industriale cu activitate orientată cu precădere spre piețele externe este cel mai probabil și factorul favorizant al creșterii semnificative a exportului de servicii de transport. Pe de altă parte, serviciile IT au devenit un element din ce în ce mai solid de susținere a surplusului balanței serviciilor (potrivit ANIS, două treimi din veniturile companiilor de profil provin în prezent din livrări externe).

Grafic F. Surplusul balanței serviciilor

*) date anualizate

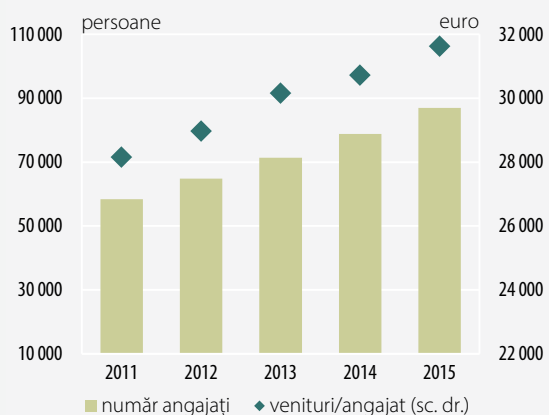
Sursa: BNR

Dezvoltarea alertă a sectorului poate fi corelată cu adoptarea de către Comisia Europeană, în anul 2010, a Agendei Digitale, care își propune stimularea dezvoltării sectorului IT&C la nivel european, pentru a fructifica potențialul acestuia de a genera creșteri ale TFP și, prin urmare, câștiguri de competitivitate. Contextul a favorizat extinderea unor companii multinaționale pe plan autohton, atrase de plusul de competitivitate oferit de acest segment al forței de muncă (abilitați complexe și grad ridicat de adaptabilitate la costuri comparativ reduse). Pe acest fond, ponderea sectorului IT&C în valoarea adăugată brută totală a urcat de la 4,2 la sută în 2011 la 6,7 la sută în 2015, apropiindu-se de cea a construcțiilor.

³ Măsurată cu ajutorul indicelui Grubel-Lloyd, care s-a majorat de la 0,198 în anul 2012 până la 0,222 în primele 8 luni ale anului 2015, calculul fiind realizat pe baza datelor ComExt la nivel maxim de dezagregare (standard HS, peste 7 000 de produse).

⁴ Estimările cu coeficienți variabili în timp, precum și estimările de tip *ferastră mobilă* ale unui model de corecție a erorilor sugerează tendința de scădere a coeficientului de elasticitate a exporturilor în raport cu importurile de la circa 0,6 în perioada precizată la aproximativ 0,4 începând cu anul 2013.

Grafic G. Evoluția numărului de angajați și a veniturilor în sectorul IT

Sursa: *Software & IT Services in Romania – Current Situation and Outlook in a Local and Global Environment, 2015*, publicat de ANIS România – www.anis.ro

În perioada 2011-2015, numărul angajaților a crescut în medie cu aproape 10 la sută pe an, fiind probabil ca dinamica efectivului persoanelor ocupate în acest sector să fi fost chiar mai alertă dacă luăm în considerare și numărul celor cu statut de liber-profesioniști. În același timp s-au consemnat constant câștiguri de productivitate inclusiv ca urmare a tendinței de reorientare a firmelor de la furnizarea unor servicii externalizate, auxiliare activității de bază, către înființarea unor centre de dezvoltare *software*, cu potențialul de a crea o valoare adăugată mai mare (Grafic G).

În perspectivă, se anticipează o continuare a tendinței de creștere a sectorului IT, ca urmare a menținerii cererii externe, fiind necesară o perioadă mai

îndelungată de timp pentru a atinge obiectivele stabilite în cadrul Agendei Digitale. Cu toate acestea, dezvoltarea ar putea fi inhibată de numărul limitat de viitori absolvenți în IT, în condițiile în care în prezent aproximativ 60 la sută din companiile de profil⁵ reclamă dificultăți în a mai găsi personal calificat.

⁵ Conform Sondajului BNR privind comportamentul companiilor pe piața muncii.